

120 GODINA NOVIGRADSKOG I VIROVSKOG VATROGASTVA

UVOD

Uvrijeme austrijskog apsolutizma, kad su u Hrvatskoj suzbijani narodni pokreti, pojavio se na hrvatskom književnom, socijalnom i humanitarnom obzorju energični lik Đure Deželića, senatora grada Zagreba. Svojim književnim radom Deželić podiže hrvatski duh perom u ruci i živom riječi. Njegov se rad na socijalnom i humanitarnom polju osjeća među narodom, u raznim ustanovama, školama... Naročito se to osjeća na polju dobrovoljnog vatrogastva, pa 1864. godine dolazi do osnivanja Hrvatskog vatrogastva, kojem su prethodili važniji događaji iz ranijih stoljeća. Tako je već 1309. godine u Statutu grada Dubrovnika uvedena odredba o organizaciji i načinu gašenja požara. Godine 1741. u Samoboru je donesen propis o sprječavanju požara i skrbi o vatri. A 1768. godine Kraljevsko vijeće Hrvatske, Slavonije i Dalmacije donijelo je prvi propis za obranu od požara za područje Hrvatske. Trebalo je otada proći devedesetak godina, da bi se 1857. u Zagrebu donio propis za obranu od požara, tzv. "Gastnik", a iste godine u Varaždinu "Redarstveno požarnički red". Zaslugom Deželića i drugih naprednih hrvatskih ljudi u Varaždinu je 17. lipnja 1864. godine osnovan "Prvi hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor u Varaždinu" sa 150 članova osnivača. Od tada se hrvatsko vatrogastvo pomalo uzdizalo, pa 1873. već u zemlji ima nekoliko malobrojnih dobrovoljnih vatrogasnih društava. Te iste godine javila se ideja da se sva ta vatrogasna društva Hrvatske i Slavonije povežu u zajedničku višu vatrogasnu ustanovu. Tri godine kasnije - 1876. - osnovana je Hrvatsko slavonska vatrogasna zajednica, kojoj je na čelu Đuro Deželić, hrvatski književnik i rodoljub. Tada je Vatrogasna zajednica počela sustavno prikupljati podatke o vatrogastvu. Sve do 1877. u vatrogastvu se morao rabiti službeni jezik Austro-Ugarske. Te godine je Mirko Kolarić, zapovjednik varaždinskog društva, (poslije tajnik Vatrogasne zajednice) izrekao prvi puta vatrogasnu zapovijed na hrvatskom jeziku. Godinu dana kasnije (1878.) Vatrogasna zajednica počinje sustavno prikupljati podatke o požarima u Hrvatskoj.

Upravo 1878. godine dolazi do osnivanja dobrovoljnih vatrogasnih društava u Novigradu Podravskom i u Virju.

OSNUTAK DVD-a NOVIGRAD PODRAVSKI

Hrvatsko-slavonska vatrogasna zajednica, pod predsjedništvom Đure Deželića, počela je odmah od svoga osnutka razvijati živu djelatnost u cijeloj Hrvatskoj. Dolazi iz godine u godinu do bržeg osnivanja dobrovoljnih vatrogasnih društava. Vatrogastvo je i onda, kao i danas, značilo mnogobrojnu i jaku hrvatsku narodnu kulturno-prosvjetnu i značajnu humanitarnu ustanovu. U takvom ozračju dolazi i do osnutka Dobrovoljnog vatrogasnog društva Novigrad Podravski 1878. godine. Pripreme za osnutak DVD-a započele su još u 1877. godine. Prva redovita, osnivačka skupština DVD-a održana je u Novigradu Podravskom 8. travnja 1878. Za tu je skupštinu privremeni odbor sastavio odgovarajuća Pravila koja su na toj skupštini i usvojena. Izabran je i Stalni odbor u koji su imenovani : Fran Pevalek (nadvojvoda), Alfred barun Scholten (vojvoda), Slavan Vran-čić (vođa penjača) Mavro Goldschmidt (vođa štrcara), Marko Grivić (vođa vodonosaca) i Moses Deutsch (vođa čuvara). Fran Pevalek bio je poznati posjednik, Marko Grivić učitelj, Mavro Goldschmidt i Moses Deutsch trgovci, a Alfred Scholten major. Prvim tajnikom imenovan je Ivan Matunci, dok je za djelovođu postavljen Petar Gerić.

Prvu javnu vježbu DVD je održao 5. svibnja te godine. Društvo je imalo veliku podršku naroda pa je i vatrogasna blagajna bila punija. Oprema, alati, štrcaljke i druga sredstva uglavnom su se nabavljali iz društvene blagajne. Društvo je imalo i svoju glazbu koja je svirala na brojnim svečanostima, ali i na pogrebima. Društvo kasnije dobiva Vatrogasni dom u središtu mjesta, koji je 25. i 26. svibnja 1929. prigodno posvećen uz novu vatrogasnu zastavu kojoj je kumovala Marija Vedriš. Novigradski DVD za cijelo vrijeme, od svoga osnutka do danas, ima bogatu vatrogasnu povijest, većinom u preventivi i gašenju požara, ali i na kulturno-prosvjetnom planu. Osvremenjuje se tehnika, stječu se nova znanja, uključuje se mladež (ženska i muška) u redove Društva, postižu se brojni uspjesi na nižim i višim razinama natjecanja. Godine 1977. dolazi do nadogradnje Vatrogasnog doma, dograđuje se garaža za autocisternu. Taj dom vatrogasci koriste sve do početka 1998. kada Općina Novigrad Podravski o svom trošku daje izgraditi novi, suvremeni jednokatni Vatrogasni dom na lokaciji bivšeg Doma, čija je vrijednost više od 3 milijuna kuna. Gradnju je izveo đurđevački "Segrad" d.d. koji je novigradskom DVD-u poklonio novi vatrogasni barjak i bio "kum" barjaka. Barjak i Vatrogasni dom je na proslavi 120. obljetnice osnutka i djelovanja DVD-a posvetio novigradski župnik Josip Brgles. Dom je simboličnim rezanjem vrpce otvorio dr. Franjo Gregurić, predsjednik Hrvatske vatrogasne zajednice, a cjelokupnoj dvodnevnoj proslavi te obljetnice - 29. i 30. kolovoza - pokrovitelj je bila hrvatska Vlada koju je u Novigradu Podravskom zastupao zamjenik ministra za prosvjetu i šport, Miroslav Dorešić. Proslavu je predvodio Martin Kolibaš, predsjednik DVD-a. Proslava je dobro uspjela zahvaljujući i Organizacijskom odboru na čijem je čelu bio Ivan Grekšić, vatrogasac I. klase. Tom prigodom je novigradski DVD dobio brojna odličja i priznanja, počevši od Hrvatske vatrogasne zajednice do nižih razina. Odličja i priznanja uručena su i brojnim zaslužnim članovima DVD-a. A i DVD je uručio odličja i priznanja Hrvatskoj vatrogasnoj zajednici i drugim organizacijama i pojedincima zaslužnim za razvoj novigradskog vatrogastva. Na

svečanosti je predstavljen Zbornik DVD-a Novigrad Podravski 1878.-1998. - autorice Vinke Pavlek.

OSNUTAK DVD-a VIRJE

Virovski DVD svoju je 120. obljetnicu proslavio u vremenu od 3. do 5. srpnja 1998. godine. U Povjesnici o tom DVD, izdanoj uz proslavu te obljetnice, autor Petar Petrićec, profesionalni vatrogasac, među ostalim navodi da je "činjenica da o samom osnutku, kao ni o prvih 7 godina rada i djelovanja društva nema u društvenoj arhivi nikakovih pisanih dokumenata prisiljeni smo prepisati dio izvješća tajnika Peroslava Ljubića prigodom proslave 25. godišnjice koji se upravo odnosi na osnivanje" (str. 9). Odmah ispod toga teksta na istoj stranici piše: "Dne 13. lipnja 1878. sastaje se u satnijskoj zgradi tada još graničarskog Virja, Srećko Krčelić pl., kapetan i načelnik, Stjepan Sabolić, Dragutin Mikulčić, ljekarnik, Josip Pintar i mnoštvo suseljana, te održaše osnivačku skupštinu vatrogasnog društva. Složiše tada pravila koja su bila od Zemaljske vlade odobrena 7. travnja 1879." S obzirom da je DVD Virje u ljetu 1998. slavio svoju 120. obljetnicu zvanično je priznat kao osnutak društva gore naveden datum i godina. Na osnivačkoj skupštini za nadzapovjednika izabran je Srećko pl. Krčelić, kapetan i načelnik, a za zapovjednika Dragutin Mikulčić, ljekarnik. Društvo je napredno, hrvatski orijentirano, duh mu se uzdiže iz dana u dan, pa je i ono tada, kao i danas, bilo dio mnogobrojne i jake hrvatske narodne kulture i humanitarnosti.

Počevši od 1885. Društvo počinje intenzivnije djelovati, materijalno i tehnološki jača, po čemu danas spada u vatrogasna društva s jačom vatrogasnom tehnikom. Dana 1. listopada 1893. posvećuje se društveni barjak, a kuma mu je Ludmila Tottar. Godine 1930., 6. i 7. rujna, - obavljena je posveta Vatrogasnog doma. Tijekom daljnjih godina virovsko se vatrogastvo usavršavalo, imalo je podršku naroda, virovske općine i drugih institucija, a kad se ukazala potreba izgradile su se i garaže (1976.). Društvo ima limenu glazbu (stariji, mlađi). na brojnim natjecanjima postizalo je vrlo zapažene rezultate, a za svoj rad dobilo je, kao i pojedinci, brojna odličja i priznanja, među njima i od Hrvatske vatrogasne zajednice i drugih organizacija. Na proslavi 120. obljetnice DVD-a, među ostalim, posvećen je novi barjak, podijeljena su priznanja i predstavljena Povjesnica Društva. Proslavu je vodio dugogodišnji predsjednik Društva Dušan Koščić, koji tu dužnost obavlja od 1978. godine. Proslava je bila uspješna zahvaljujući dobrim dijelom Organizacijskom odboru, kojem je na čelu bio mr. Dražen Podravec. DVD visoko kotira u hrvatskom vatrogastvu, aktivnosti su mu velikim dijelom u domeni preventive, a kad zatreba i u gašenju požara. Aktivni članovi se stručno uzdižu, dobar je rad s vatrogasnom mladeži, muškom i ženskom.

ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Vrijeme osnutka novigradskog i virovskog dobrovoljnog vatrogasnog društva, kao i drugih

vatrogasnih društava u Hrvatskoj, bilo je vrlo nepovoljno u okruženju tadašnjih političkih prilika, kada je austrougarska vlast gušila svaku naprednu hrvatsku ideju koja je vodila k prosvjećivanju naroda i njegovoj neovisnosti. Znalo se da se uz vatrogasnu djelatnost u svim hrvatskim vatrogasnim društvima gaji i razvija hrvatski duh, pa su zbog toga kako od austrougarskih, tako kasnije i od vlasti Kraljevine Jugoslavije, detaljnije provjeravani rukovodeći članovi društava, uslijed čega su i društvena pravila ponekad čekala na odobrenje po godinu i više dana. Prva pravila bila su unificirana, društvima ih je dostavljala Hrvatska vatrogasna zajednica, a nosila su naziv "Pravila dobrovoljnoga vatrogasnoga društva u..." (navodilo se mjesto društva), a imala su 22 paragrafa s podnaslovima: Ime i svrha društva; Sredstva; Članovi držtva; Dužnost članova; Prava članova; Upravni odbor; Djelokrug upravnog odbora; Izbor članova upravnog odbora; Predsjednik društva; Vatrogasni vojvoda; Tajnik; Blagajnik; Gasilar; Skupštine; Djelokrug redovne skupštine; Zapovjedništvo; Odora vatrogasaca; Gasila; Obranički sud i Prestanak društva. Sukladno tim pravilima prestanak DVD-a mogao je prestati "ako to društvena skupština zaključi", ali i "ako ga oblast razpusti". Upravo zbog ovog potonjeg valjalo je vatrogasnom rukovodstvu i članovima vrlo oprezno javno nastupati na društvenim skupovima te vješto izreći govore, pa se ponekad stvarao privid da u DVD-ima nije dovoljno naglašena hrvatska svijest. Ali ipak nije bilo tako. Hrvatski vatrogasci su to dokazali prekidom hrvatskog vatrogastva s Vatrogasnim savezom Kraljevine Jugoslavije u Beogradu.

Sve do 1933. godine vatrogastvo Kraljevine Jugoslavije nije bilo centralizirano, već je bilo organizirano po pokrajinama.

Hrvatsko vatrogastvo, osnovano 1876. godine, svoju tadašnju vrhovnu organizaciju "Hrvatsko-Slavonsku vatrogasnu zajednicu u Zagrebu", morala je najprije promijeniti u "Vatrogasnu zajednicu Savske banovine u Zagrebu", a potom 1933. kada je donijet Zakon o organizaciji vatrogastva, sve je hrvatsko vatrogastvo moralo biti organizirano tako da je potpadalo pod najviši vatrogasni forum - "Vatrogasni savez Kraljevine Jugoslavije u Beogradu". Do te godine hrvatsko vatrogastvo svake pokrajine bilo je samostalno i potpuno autonomno. Ono se samo uzdržavalo vlastitim sredstvima, bez pomoći od strane države. A 1933. godine hrvatsko vatrogastvo pretvoreno je u poludržavnu ustanovu. Autoritativni nedemokratski jugoslavenski režim poslužio se vatrogastvom za svoje režimske i osobne svrhe, dok je novi Vatrogasni savez težio provesti unifikaciju ne obazirući se na težnje hrvatskog naroda, zbog čega hrvatski narod u jednom trenutku nije bio naklonjen vatrogastvu. Zato je već 1935., "Vatrogasna zajednica Savske banovine" počela ukazivati na štetnost Zakona o organizaciji vatrogastva iz 1933. godine, tražeći odgovarajuću izmjenu i dopunu zakona, a tako je djelovala i u jugoslavenskom Vatrogasnom savezu, ukazujući da potrebe hrvatskog vatrogastva treba shvatiti i uvažavati kako bi to vatrogastvo bilo očuvano za potrebe i naroda i države. Ali sve to nije koristilo da se promjene odmah obave. No, ipak je zahtjev hrvatskog vatrogastva utjecao na neke tolerancije režima, pa je 1937. za starješinu Saveza izabran predstavnik hrvatskog vatrogastva Stanko Žagar. Te iste godine dolazi do pokretanja prekida veza hrvatskog vatrogastva s Vatrogasnim savezom Kraljevine Jugoslavije. Da su hrvatski vatrogasci bili veliki hrvatski rodoljubi, potvrđuje i to što su

najvažnijim od svih čimbenika za raskid, među ostalim, naveli:

“Kidanje hrvatskog vatrogastva sa Vatrogasnim savezom u Beogradu kao centralističkom organizacijom imalo bi efekat samo u slučaju i to u onom, da se to kidanje ne izvrši ovako osamljeno samo po nama hrvatskim vatrogascima, već paralelno s nama i po svim ostalim hrvatskim gospodarskim, kulturnim, humanitarnim, športskim i drugim ustanovama.” Uz to se dalje spominje, da “Hrvatsko vatrogastvo mora ostati i dalje potpuno i čistom hrvatskom narodnom ustanovom uvijek spremno, da akciju naroda, kojemu pripada, a za narodnom slobodom, pomaže i u toj borbi da uzme aktivnog učešća. Ako hrvatsko vatrogastvo hoće da tako postupa, onda ono treba da postoji, da se jača i množi, a ne da se likvidira, da se slabi ili za svaki rad onesposobi.”

Potpunu “Okružnicu po Dolanskijevim prijedlozima”, u kojoj se nalaze i ovi tekstovi, “Vatrogasna zajednica Savske banovine u Hrvatskoj” uputila je svima hrvatskim vatrogasnim društvima i četama u vatrogasnim župama, evidentirajući je u svom urudžbenom zapisniku pod r. br., 4924/37 od 31. XII. 1937. Okružnicu je potpisao starješina Stanko Žagar. Fotokopije “Okružnice” nalaze se i u arhivama DVD-a Novigrad Podravski i DVD-a Virje. Oba vatrogasna društva podržala su Vatrogasnu zajednicu Savske banovine u Zagrebu za prekid hrvatskog vatrogastva s Vatrogasnim savezom Kraljevine Jugoslavije u Beogradu. I za vrijeme poslije Drugog svjetskog rata novigradski i virovski vatrogasci, uz svoju osnovnu vatrogasnu djelatnost, svojim su djelovanjem širili i učvršćivali hrvatski duh u svojim društvima i s istim ozračjem i izvan okvira društava. Danas, u samostalnoj Republici Hrvatskoj njihova zvanična obi-lježja nose simbole Lijepe naše.

Literatura:

1. Dokumentacija DVD-a Novigrad Podravski
2. Zbornik DVD-a Novigrad Podravski 1978.-1998.
3. Povjesnica DVD-a Virje 1878.-1998.

Zdravko Šimunić

120 Jahre der Feuerwehr in Virje und Novigrad Podravski

In zahlreichen Bränden, die hauptsächlich durch Kinder aber auch Erwachsene verursacht wurden, entstanden in den vergangenen Jahrhunderten große Sachschäden und kamen auch Menschen ums Leben. Die Brände wurden mit primitiven Mitteln gelöscht, zumeist mit Wassereimern, was ziemlich unorganisiert vor sich ging. Später kam man zu der Einsicht, daß es viel wirksamer ist, den Brand durch das sogenannte Kettensystem zu löschen, bei dem die Menschen nebeneinander standen, und zwar von der Wasserquelle, dem Brunnen bis zum Brandort, und reichten einander die mit Wasser gefüllten Eimer, so daß diese Gefäße schneller befördert werden konnten. Da es schon zu jener Zeit Initiativen gab, freiwillige Feuerwehrvereine zu gründen, konnte XXXX in Varaždin der erste freiwillige Feuerwehrverein gegründet werden. Nach dieser Gründung begann man auch in anderen

Ortschaften freiwillige Feuerwehrvereine zu gründen, und 1878 wurden freiwillige Feuerwehrvereine Novigrad Podravski und Virje gegründet. Am Anfang löschten diese Vereine Feuer mit aus heutiger Sicht primitiven Maschinen, Feuerwehrspritzen, die von Pferden gezogen wurden, und das Wasser wurde auf die Brandstelle mit menschlicher Kraft durch Pumpen befördert. Von Jahr zu Jahr wurden die Maschinen immer perfekter, statt menschlicher Kraft wurden Motoren mit flüssigen Brennstoffen eingesetzt, Feuerwerkzisternen verfügten über großes Wasservolumen, und heute werden Schaumkanonen verwendet. Dieser Schaum wird bei Bränden von Brennstoffen, Stromleitungen, Öl- und Erdgas(bohr)anlagen wirksam verwendet.

Im Sommer 1998 feierten die freiwilligen Feuerwehrvereine in Virje und Novigrad Podravski ihr 120-jähriges Jubiläum. In dieser Zeitspanne konnten sie viele Erfolge verzeichnen, vor allem in der Brandvorbeugung, die das Entstehen von Bränden bedeutend verringerte.